

STOMATOLOŠKI VODIČ

AUTISM SPEAKS®

Colgate®

PHILIPS
sonicare

Započeti održavanje oralne higijene kod kuće

Oralno zdravlje je vrlo važna komponenta zdravlja svake osobe. Ipak za neku decu s autizmom, navike održavanja oralne higijene mogu biti veliki izazov.

Za početak, Vi i Vaše dete bi trebali da odaberete odgovarajuću četkicu za zube. Dostupno je više različitih boja, stilova i vrsta četkica. Važno je da četkica bude odgovarajuće veličine za usta Vašeg deteta i da ima mekana vlakna.

Kod neke dece s autizmom pranje zuba može biti teško. U početku osećaj može biti neprijatan za dete, i dete se postepeno treba navići. Možete početi sa navikavanjem deteta na održavanje oralne higijene tako što ćete koristiti četkicu za zube kako biste najpre dotaknuli usne vašeg deteta ili samo stavljajući četkicu za zube u usta. Možete da započnete tako što će te naučiti svoje dete da "otvori širom usta", da bi mu postalo jasnije u kom pravcu idete. Pokazivanje detetu na ličnom primeru kako se peru zubi takođe može biti korisno.

Pranje zuba i upotreba zubnog konca

Kako pomoći detetu u održavanju oralne higijene

- Stavite zubnu pastu na vlakna četkice za zube.
- Koristite četkicu kao kada perete svoje zube.

Postoji šest koraka za četkanje zuba:

1. Četkanje spoljašnjih, unutrašnjih i griznih površina kutnjaka donje vilice na jednoj strani usne duplje pet puta.
2. Premestite se gore i četkajte unutrašnje, spoljne i grizne površine kutnjaka gornjih zuba pet puta.
3. Četkanje donjih prednjih zuba (sekutića) izvan i unutra pet puta.
4. Pređite na suprotnu stranu i četkajte donje zube na drugoj strani spolja i unutra pet puta.
5. Četkanje gornjih prednjih zuba (sekutića) unutra, spolja i grizne površine pet puta.
6. Četkanje druge strane gornjih kutnjaka unutra, spolja i grizne površine pet puta.

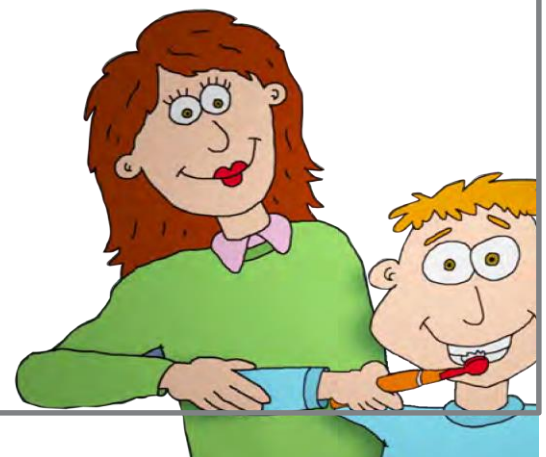
Iako većina ljudi obavlja održavanje oralne higijene zube u kupatilu, kako bi udovoljili vašem detetu i navikli ih na pranje zuba, pranje zuba možete obavljati i na kauču ili u nekom drugom delu kuće gde se dete može osećati prijatnije. Krajnji cilj je da vaše dete pere zube što je više moguće samostalno.

Čišćenje zuba koncem za zube

Još jedna važna veština oralnog zdravlja koju treba savladati je čišćenje zuba pomoću konca za zube. Baš kao i pranje zuba pomoću četkice, i upotrebu konca za zube bi trebalo savladati što je pre moguće - malim koracima do cilja.

- Koristi se ista tehnika, a to je stavljanje glave vašeg deteta na grudi i čišćenje zubnim koncem, kao što bi to činili i kada čistite svoje zube.
- Čistite pojedinačno svaki zub pomoću konca za zube

Konačni cilj je uvek da vaše dete postigne samostalnost u obavljanju ove radnje.

Ostali saveti

Ostali saveti koji mogu biti korisni

- Nekim porodicama je koristan tajmer/sat tako da osoba s poremećajem iz spektra autizma (PSA) može da vidi kada će se zadatak pranja zuba završiti.
- Neke osobe s autizmom imaju koristi od vizuelnih vidova podrške u vidu videa i rasporeda koji se mogu naći u stomatološkom vodiču.

Članovi porodice tada mogu odštampati fotografije i tako stvoriti vizualni raspored za svoje dete. Neke porodice mogu odštampati stranice i potom precrtavati aktivnosti koje se završene. Stranice se mogu zaštititi specijalnim protektivnim materijalom, a marker za suvo brisanje može se koristiti za označavanje svake aktivnosti, na taj način se fotografija može ponovno koristiti.

Drugi mogu izrezati fotografije i laminirati ih te staviti čičak na poleđinu svake fotografije. Fotografije su poređane hronološkim redosledom na ploči, a kako je svaki korak završen, odgovarajuća slika se uklanja.

- Druga mogućnost je da fotografišete svaki korak procesa čišćenja zuba, učitate slike na digitalni okvir za slike i programirate ga tako da se svaka fotografija prikazuje u intervalima od 10 sekundi. To se može koristiti u kupatilu jer će to pomoći detetu tokom pranja zuba da vizuelno prati kada je vreme da pređe na sledeći korak*
- Decu treba ohrabrivati verbalnom pohvalom ili nagradom nakon svakog koraka. Drugi će možda moći da dovrše neke, mnoge ili sve korake i pre verbalne pohvale ili nagrade. Neophodno je dopustiti da svako dete napreduje svojim tempom kako bi steklo veštine potrebne za pranje zuba.

Jednom kada se ručna četkica za zube savlada, tada se može uvesti i električna četkica. Električna četkice je malo drugačija u tome smislu što četkica radi veći deo posla, tako da pojedinac više ne mora "četkati".

U svim slučajevima, krajnji cilj je da osoba s autizmom ovlada pranjem zuba što je više moguće više samostalno.

*Ovu vrstu vizualne podrške razvila je Gloria Satriale, izvršna direktorka PAAL-a (Priprema adolescenata za život odraslih).

Priprema za posetu stomatologu

Pronaći odgovarajuću stomatološku ordinaciju

Od velike je važnosti pronaći stomatologa koji uspešno radi sa osobama s autizmom.

Možda ćete želeći da saznate ima li stomatolog upitnik koji možete popuniti pre Vašeg termina. Ako to nije slučaj, možete koristiti ovaj iz vodiča.

Razgovarajte sa odabranim stomatologom pre tretmana.

Neka stomatolog bude upoznat koji deo dana najviše odgovara Vašem detetu.

Opišite sve zabrinutosti ili potencijalne situacije koje se mogu dogoditi tokom posete stomatologu.

Raspitajte se da li postoje fotografije ordinacije kako biste upoznali Vaše dete sa prostorom pre posete stomatologu.

Priprema za posetu stomatologu

Možda ćete želeći da pripremite dete za posetu stomatologu. Za neku decu, vizualni raspored može biti od pomoći da im se objasni šta će se događati tokom posete stomatologu. Informacije o vizualnim rasporedima možete pronaći na stranici 6, a stvarni vizualni raspored možete pronaći na stranici 7 ovog Vodiča. Takođe možete uvežbavati sedenje deteta na stomatološkoj stolici. Možda ćete morati da podučite Vaše dete o svakom od sledećih koraka kako bi moglo da pravilno razume posetu stomatologu.

- Da postavi svoje ruke na stomak
- Da noge budu ispravljene
- Da širom otvori usta
- Da drži usta širom otvorena
- Da broji zubiće
- Da čisti zube pomoću električne četkice
- Da će možda biti potrebe za snimanjem zuba
- Da ispljuvak ispljune u lavabo pored stomatološke stolice

Ukoliko postoji potreba, svakim od koraka može se ovladati pojedinačno. Mnogi instrumenti koji se koriste za vreme posete stomatologu mogu se kupiti u drogeriji. To uključuje:

- Malu lampu
- Zubno ogledalce
- Gumeni masažer za desni

Takođe, možda ćete biti u mogućnosti da nabavite materijal koji je potrebno zagristi pre posete stomatologu, u cilju pripreme deteta ukoliko bude potrebe za rendgenskim snimanjem zuba.

Vizuelni raspored

Osobe s autizmom često imaju koristi od vizuelnih vidova podrške i rasporeda. Sledeći vizualni raspored prikazuje korake potrebne za posetu stomatologu. Porodice mogu odštampati fotografije i pomoću njih stvoriti vizuelni raspored za svoje dete. Neke porodice mogu odštampati stranice i potom precrtavati aktivnosti koje se završene. Stranice se mogu zaštititi specijalnim protektivnim materijalom, a marker za suvo brisanje može se koristiti za označavanje svake aktivnosti, na taj način se fotografija može ponovno koristiti.

Drugi mogu izrezati fotografije i laminirati ih te staviti čičak na poleđinu svake fotografije. Fotografije su poređane hronološkim redosledom na ploči, a kad se korak završi, odgovarajuća slika se uklanja.

Neku decu je potrebno ohrabrivati verbalnom pohvalom ili nagradom nakon svakog koraka. Drugi će možda moći da dovrše neke, mnoge ili sve korake i pre verbalne pohvale ili nagrade. Neophodno je dopustiti da svako dete napreduje svojim tempom kako bi steklo veštine potrebne za posetu stomatologu.

Vizuelni raspored za posetu stomatologu

1 Stavite ruke na stomak

2 Ispravite noge

3 Širom otvorite usta

4 Držite usta širom otvorena

5 Brojanje zubića

6 Snimanje zuba

7 Čišćenje zuba

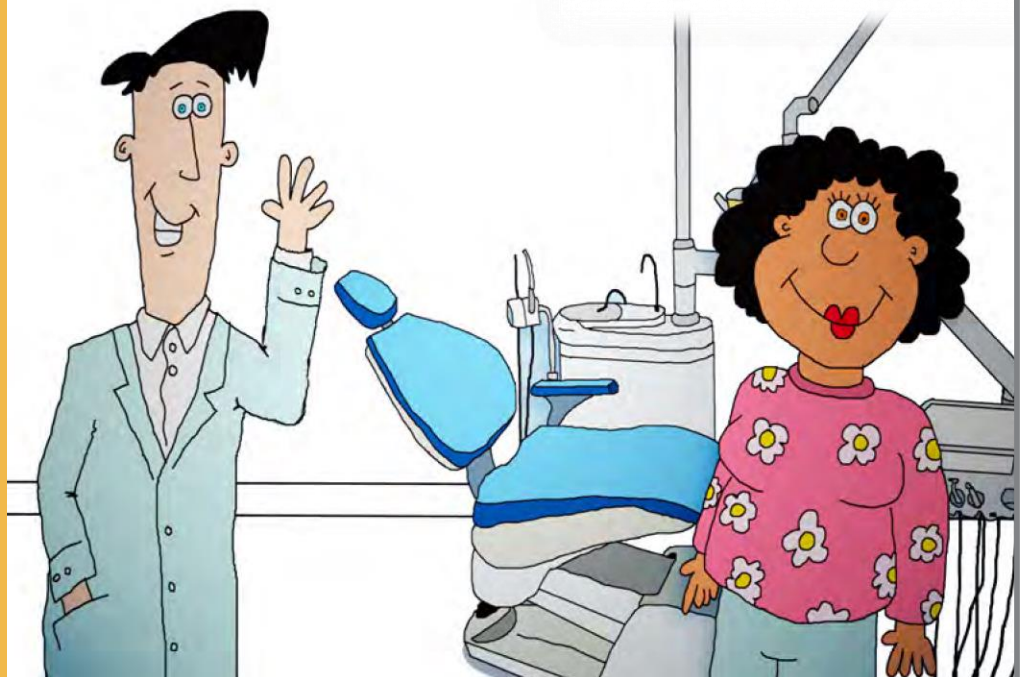

8 Ispljuvak pljunuti u lavabo

Poseta stomatologu

Upoznajte stomatologa

Vaše dete će najverojatnije upoznati stomatologa u čekaonici. Možda ćete poželeti da ga pozovete unapred kako biste potvrdili da stomatolog stiže u dogovoreno vreme. Ukoliko stomatolog kasni iz nekog razloga, a verujete da bi Vaše dete moglo postati uznemireno možete se raspitati da li postoji mogućnost da sačekate u kolima I zamoliti da Vas kontaktiraju na mobilni telefon kada stomatolog bude mogao da Vas primi. Ponesite omiljenu igračku kao nagradu za uspešno ispunjen zadatak. Možda ćete želeti da sa Vama u posetu stomatologu pođe član porodice, učitelj ili osoba obučena za rad sa decom s autizmom kako bi pomogli da poseta stomatologu bude što uspešnija.

Šta je autizam?

Poremećaji iz autističnog spektra (PSA), odnose se na širok dijapazon stanja koja karakterišu problem u domenu socijalnih veština, prisustvo ponavljajućih obrazaca ponašanja, problemi u domenu verbalne i neverbalne komunikacije. Sada znamo da ne postoji jedan autizam, već mnogo podtipova, a svaka osoba s autizmom može imati jedinstvenu kliničku sliku. Kombinacija genetskih i okolinskih faktora utiče na sam razvoj autizma, a autizam je često praćen medicinskim problemima kao što su GI poremećaji, napadi i poremećaji spavanja.

Osobe sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) imaju poteškoće u:

- Socijalnim interakcijama
- Komunikaciji
- Učestvovanju u konverzaciji
- Prisustvu repetitivnih i stereotipnih obrazaca ponašanja
- Preosetljivosti i hiposenzitivne na svetlost, zvukove, dodir, miris ili ukus.

Saveti za stomatologe i saradnike

- Radite na razvijanju odnosa sa Vašim pacijentom.
- Govorite tihim i umirujućim glasom.
- Pokušajte da se spustite na nivo deteta, budite sigurni i umirujući.
- Nemojte pitati dete da li želi da pođe sa Vama već ga blago i pažljivo uputite šta je sledeći korak.
- Budite dosledni.

Namenjeno stomatoložima

Priprema Vaše ordinacije

Budući da je svako dete s autizmom drugačije, neki predlozi mogu se pokazati efikasnim za jednog pacijenta s autizmom, ali ne i za drugog. Pitajte roditelje Vašeg pacijenta da li imaju neke predloge koji mogu bolje zadovoljiti potrebe Vašeg pacijenta s ASD-om.

- Ukoliko je potrebno, prigušite svetlo.
- Postarajte se da nema glasnih zvukova.
- Uključite instrumente za rad tako da ih dete može videti pre nego što instrumenti uđu u usta.
- Pospremite nered u svojoj ordinaciji koji može ometati dete ili ga uznemiriti.
- Dopustite detetu da zna šta ćete raditi. Možda ćete želeti da pokažete detetu na ruci kako ćete brojati zube kako bi bolje razumeli Vaše sledeće korake.
- Pobrinite se da pružite jasne i tačne informacije kada razgovarate s detetom.
- Završite svaku posetu stomatologu pozitivnom notom, tako da Vi i Vaš pacijent možete nadograditi svoj uspeh.

Ponekad je potrebno nekoliko poseta kako bi se završio stomatološki pregled. Ako radite sa porodicom na tom procesu, izgradićete zajednički odnos koji će rezultirati dobrim stomatološkim zdravljem za decu s autizmom.

O organizaciji - Autism Speaks

Autism Speaks je organizacija posvećena iznalaženju i promovisanju rešenja, za potrebe osoba s autizmom i njihove porodice. To činimo kroz zagovaranje i podršku, radeći na razumevanju i prihvatanju osoba s autizmom kao i na unapređivanju istraživanja uzroka i boljih intervencija za poremećaje iz spektra autizma i srodnih stanja. Kroz partnerstva i saradnju obavezujemo se:

- Na povećanje globalnog razumevanja i prihvatanja osoba s autizmom
- Da budemo katalizatori istraživačkih otkrića
- Na povećanje ranog skrininga dece i pravovremenih intervencija
- Na unapređenje prelaska u svet odraslih
- Na omogućavanje pristupa pouzdanim informacijama i uslugama tokom životnog veka

Da pronađete izvore, priključite se fondaciji ili donirate posetite: www.AutismSpeaks.org.

CONNECT WITH US

Zahvalnica

Ilustracija: JoeShea

Zahvalnica: Karen A. Raposa, RDH, MBA, Gail B. Stoops, RDH, BSDH, Nicole Weidenbaum, M.S. Ed., SAS, Executive Director NSSA, Kathy Mannion, Associate Director, NSSA, Students, clients and staff at Nassau Suffolk Services for Autism (NSSA), Richard Holstein, D.M.D., Stanton E Young, D.M.D., Dr. Michele Savel, D.D.S., and Kiddsmiles Pediatric Dentistry.

Prevod sa engleskog jezika

Dr Jovana Maslak, specijalizant dečje psihijatrije, Institut za mentalno zdravlje

Pomoć pri izradi ove brošure pružila nam je:

Dr Milica Pejović – Milovančević, dr sci, dečji psihijatar, docent Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

MEDICINSKI PODACI

Ime pacijenta: _____

Roditelj/Staratelj: _____

Kontakt telefon: _____

Roditelj/Staratelj: _____

Opišite prirodu problema Vašeg deteta:

Da li Vaše dete aktuelno uzima farmakoterapiju(lekove)? DA NE

Ako da, koje lekove:

Da li je Vaše dete ikada imalo epi napade? DA NE Ako jeste, kada se dogodio poslednji napad:

Opišite vrstu napada:

Da li Vaše dete ima neke alergije? DA NE

Ako ima, napišite koje:

Da li Vaše dete koristi slušni aparat? DA NE

Ako je odgovor Da, molim Vas objasnite:

Da li Vaše dete ima neke druge telesne nedostatke/bolesti sa kojima bi naš stomatološki tim trebalo da bude upoznat?

ORALNA HIGIJENA

Da li je Vaše dete nekada ranije bilo kod stomatologa? DA NE

Ako jeste, molim Vas opišite:

Opišite negu zuba koju Vaše dete vrši kod kuće:

Da li Vaše dete koristi ručnu ili električnu četkicu za zube? Ručnu Električnu

Da li Vaše dete upotrebljava zubni konac? DA NE

Da li Vaše dete obavlja pranje zuba samostalno ili uz asistenciju roditelja/staratelja?

S a m o s t a l n o U z a s i s t e n t c i j u

Koji su ciljevi kojima stremite kad je u pitanju stomatološka nega za Vaše dete?

Koliko često Vaše dete užina tokom dana I koju vrstu hrane?

KOMUNIKACIJA & PONAŠANJE

Da li je Vaše dete sposobno da komunicira verbalno? DA NE

Da li postoje određene smernice koje bi mogle koristiti našem stomatološkom timu u radu sa Vašim detetom?

Da li postoje neke korisne fraze ili reče koje mogu pomoći u radu sa Vašim detetom?

Da li Vaše dete koristi neverbalne vidove komunikacije? DA NE

Obeležite šta od navedenog Vaše dete koristi:

- Znakovni jezik
- Komunikacijski sistem putem razmene slika - Picture Exchange Communication System (PECS)
- G e s t i k u l a c i j a

Da li ste u mogućnosti da ponesete komunikacijski sistem sa sobom? DA NE

Postoje li simboli / znakovi koje možemo imati na raspolaganju za komunikaciju?

PONAŠANJE/EMOCIJE

Postoje li neki specifični izazovi u ponašanju Vašeg deteta sa kojima bi stomatološki tim trebalo biti upoznat?

SENZORNA PITANJA

Postoje li određeni zvukovi na koje je vaše dete vrlo osetljivo?

Da li Vašem detetu više prija tišina? DA NE

Da li je Vašem detetu prijatnije u slabije osvetljenoj prostoriji? DA NE

Da li je Vaše dete osetljivo na pomeranje i kretanje (tj. podizanje i spuštanje stomatološke stolice)?

Da li Vaše dete ima neke oralne preosetljivosti (preosetljivost desni, sl.)?

Da li određeni ukusi smetaju Vašem detetu?

Da li je Vašem detetu prijatnije kada je u okruženju bez gužve? DA NE

Molimo Vas da nam dostavite sve dodatne informacije koje nam mogu pomoći da se pripremimo za uspešno stomatološko iskustvo: